

УДК 378.147:001.89

ДО ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАГІСТРАНТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гарань Н.С., Прядко О.А.

Державний вищий навчальний заклад

«Донбаський державний педагогічний університет»

У статті висвітлено актуальну проблему організації науково-дослідної діяльності в умовах магістратури. З'ясовано, що одним із пріоритетних завдань вищої освіти є підготовка майбутніх викладачів до проведення наукових досліджень у професійній діяльності. Визначено актуальність досліджуваної проблеми у фаховій підготовці майбутніх викладачів, що передбачає творчий пошук оригінальних, нестандартних підходів до вирішень різноманітних педагогічних проблем, пов'язаних із науково-дослідною роботою. Доведено, що надання магістрам сучасних знань, ознайомлення з методологією дослідження, а також оптимальне поєднання видів навчальної та науково-дослідної роботи підвищить якість підготовки майбутніх викладачів.

Ключові слова: заклад вищої освіти, викладач, бакалаврат, магістратура, педагогіка вищої школи, науково-дослідна діяльність, магістр.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Євроінтеграційні процеси, соціальні й економічні трансформації в Україні диктують нагальну потребу у системі вищої освіти. В сучасних умовах ключовою фігурою в реформуванні та подальшому інноваційному розвитку системи вищої освіти стає саме викладач вищої школи. Уведення й активна розбудова інституту магістратури в Україні сприятиме вирішенню нагальних питань професійної підготовки викладачів вищих навчальних закладів. Виходячи з чого проблема організації науково-дослідної діяльності в умовах магістратури майбутніх викладачів вищої школи набуває значної актуальності

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на які посилається автор. Проведений нами аналіз дисертаційних досліджень, наукової літератури й Інтернет джерел засвідчує, що різним аспектам проблеми підготовки магістрів в умовах вищої школи приділяється значна увага. Так, дисертація Ю. Атаманчук присвячена вивченню теоретичних і методичних засад підготовки магістрів з управління навчальним закладом до інформатизації управлінської діяльності [1].

Дисертація В. Кравченко є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми модернізації професійної підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. Дослідження містить розроблену й апробовану авторську модель модернізованої професійної підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. В роботі виявлено основні чинники впливу на формування професіоналізму майбутніх викладачів у контексті модернізації їхньої професійної підготовки з урахуванням тенденцій суспільного розвитку, вимог роботодавців до кваліфікаційних характеристик викладачів вищої школи, потреб соціуму, глобалізації, інформатизації, конкуренції на ринку освітніх послуг, змін освітньої парадигми, оновлення змісту та технологій навчання [7]. У науковій роботі К. Гнезділової обґрунтовані теоретико-методичні основи концепції формування корпоративної культури майбутніх викладачів вищої школи в процесі магістерської підготовки, розроблено

концептуальні засади формування корпоративної культури майбутніх викладачів вищих навчальних закладів в умовах магістратури [4].

Наукова робота М. Супрун присвячена професійній підготовці майбутніх викладачів ВНЗ у магістратурі. Визначено педагогічні умови та запропоновано модель формування основ професіоналізму майбутнього викладача вищої школи; розроблено критерії й обґрунтовано показники їхньої сформованості, вдосконалено структуру професіограми викладача ВНЗ і форми його професійної підготовки під час навчання в магістратурі [13].

У монографії Н. Мачинської проаналізовано теоретичні та методичні засади педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю, запропоновано концепцію педагогічної освіти магістрантів, модель її реалізації та критерії ефективності. Розкрито організаційно-методичні засади, зміст, форми, методи, засоби педагогічної освіти магістрантів навчальних закладів непедагогічного спрямування [8]. Монографія Н. Батечко присвячена проблемі професійної підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури, розглянуто особливості діяльності інституту магістратури в системі вищої освіти України та його значущість для підготовки викладачів вищої школи. У виданні представлено концепцію підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури та технологію її реалізації, подано структуру професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи, визначено показники та критерії сформованості професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи [2]. У монографії І. Княжевої зацентровано на актуальних проблемах організації навчально-виховного процесу у магістратурі [6]. Монографію С. Сисоєва присвячено висвітленню теоретичних і методичних основ творчого розвитку викладачів вищої школи [12].

У статті Л. Кайдалової і Н. Щокіної розглядається досвід роботи кафедри педагогіки і психології Національного фармацевтичного університету з підготовки магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи». Авторами доведено, що якість підготовки викладачів зумовлена на-

явністю вибудованої системи роботи з підготовки кадрів для вищої школи, а оптимальне поєднання видів навчальної та науково-дослідної роботи зумовлює якість підготовки викладачів [5]. У науковій роботі Н. Приходькіної висвітлено актуальні проблеми та проаналізовано особливості професійної підготовки фахівців з педагогіки вищої школи за магістерською програмою «Педагогіка вищої школи» у ДВНЗ «УМО» НАПН України [10, с. 278-284]. Наукові розвідки Бондаренко Л. присвячені вивченню основних організаційних форми роботи з магістрантами у процесі формування дослідницької компетентності, що сприяли ефективному розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення магістрантів до науково-педагогічного пошуку [3, с. 13-16].

Стаття Н. Мирончук містить аналіз змісту магістерських програм підготовки майбутніх викладачів вищої школи спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» («Педагогіка вищої школи»). Авторкою з'ясовано особливості підготовки магістрів, подано видові різноманіття виробничої та науково-дослідницької практики, названо форми та методи навчання у магістратурі. Відзначено, що здатність до самоорганізації є основою успішної професійної діяльності майбутнього викладача та зазначено навчальні дисципліни програм підготовки вітчизняних закладів вищої освіти, вивчення яких сприяє формуванню компетентності самоорганізації [9, с. 99-103]. Наукова публікація Е. Прохорової присвячена дослідженню сутності понять «компетенція» і «компетентність», розглянуто поняття «компетентність магістрів педагогічних університетів до науково-дослідницької діяльності», та проаналізовано рівень поінформованості магістрів щодо науково-дослідницької діяльності [11, с. 134-139].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Зроблений нами теоретичний аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема організації науково-дослідної діяльності в умовах магістратури ще не була предметом цілісного наукового дослідження, що не дозволяє повною мірою використовувати потенціал магістратури для підготовки, організації та проведення наукових робіт у вищій школі, а відтак, потребує свого вирішення.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розглянути особливості науково-дослідної діяльності в умовах магістратури.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Науково-дослідна підготовка магістрів спеціалізації «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» закладена в структурі основної освітньої програми. Вивчення дисциплін «Педагогіка вищої школи та методологія педагогічних досліджень», «Методологія і методика педагогічних досліджень» сприяє формуванню наукового світогляду у магістрів, посиленню методологічної спрямованості навчального процесу, що є однією з умов підвищення якості підготовки, а також істотно наближує дисципліну до практичної сторони навчального та наукового процесу.

У своїй більшості, студенти вступають до магістратури у віці 21-22 років, вони вже є фахівця-

ми, які мають вищу освіту, певний професійний і життєвий досвід, вміють використовувати інтелектуальні здібності, щоб свідомо обрати стиль життя, будувати кар'єру. Знання, отримані під час навчання на бакалавраті при вивченні дисциплін базового циклу заглиблюються, формуються навички, необхідні для наукової діяльності магістранта. Відповідно до сформованих вже компетенцій магістрант повинен вміти дискутувати, чітко висловлювати та відстоювати свою точку зору, обґрунтовувати й аргументувати свої думки на практичних, лабораторних і семінарських заняттях. Участь у диспутах, дискусіях, круглих столах, тренінгах сприяє формуванню комунікативних навичок, креативного мислення, аналітичного підходу до проведення наукового дослідження з обраної теми.

Завдання викладача полягає у тому, щоб цілеспрямовано створювати проблемні ситуації, ставити професійні завдання, вирішення яких призведе до збагачення професійного досвіду магістранта. Наслідком взаємодії викладача та магістранта стане формування необхідних професійних компетентностей.

Зауважимо, що в магістратурі навчаються як студенти, які вже здобули профільну освіту, так і випускники інших напрямів підготовки. Більшість із вступаючих у магістратуру не замислюються над темою майбутньої наукової роботи. Обираючи магістерську програму навчання студенти зорієнтовані на кінцевий результат, як то присвоєння ступеня магістра та отримання диплома. Внаслідок чого, у першому семестрі першочерговим завданням стає формування мотивації до наукової діяльності, прищеплення необхідних навичок науково-дослідної роботи, допомога у визначенні теми. Тематика магістерської роботи не може бути відірваною від змісту дисциплін, що негативно вплине на якість підготовки в цілому. Під час навчання в магістратурі дослідна робота стає наріжним каменем професійної підготовки. Науково-дослідна діяльність магістрантів важлива для формування загальних і спеціальних компетентностей, якісної підготовки до майбутньої професійної самореалізації.

Виходячи з практичного досвіду роботи можемо виділити наступні напрями науково-дослідної роботи магістрантів: вивчення науково-педагогічної літератури, підготовка рефератів, доповідей, презентацій, участь у конференціях, семінарах, тренінгах, круглих столах, залучення до короткотермінових, ініціативних або планових наукових проектів, що можуть виконуватися за держзамовленням, за договорами співробітництва, за грантової підтримки і т. п.

Особливу увагу кафедра педагогіки вищої школи Донбаського державного педагогічного університету приділяє організації науково-дослідної роботи магістрів, як передумові їхньої готовності до майбутньої викладацької діяльності. Орієнтовна тематика магістерських робіт складена викладачами кафедри, містить актуальні питання педагогіки вищої школи, організації навчально-виховного процесу у вищій школі, впровадження інноваційних освітніх технологій, формування професійної компетентності викладача вищої школи, підготовка викладацьких

кадрів засобами інноваційних технологій, підвищення ефективності навчальної діяльності магістрантів тощо. Викладачами кафедри педагогіки вищої школи на допомагу магістрантам розроблені методичні рекомендації, у яких висвітлено питання підготовки, оформлення та захисту магістерської роботи. Педагоги кафедри проводять індивідуальні консультації, допомагаючи в організації та проведенні науково-дослідної роботи. Магістранти приймають активну участь у наукових заходах, публікують результати наукового пошуку у збірнику наукових праць «Гуманізація навчально-виховного процесу», проходять обов'язкову процедуру попереднього захисту на засіданні кафедри. Все вищеперелічене сприяє формуванню необхідного практичного досвіду та готовності до захисту наукової роботи. Атестація проводиться державною екзаменаційною комісією у формі захисту магістерської роботи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Проблема організації науково-дослідної діяльності в умовах магістратури набуває особливої актуальності за часів активного реформування системи вищої освіти, зміни вимог, що висувуються до майбутніх викладачів вищих навчальних закладів. Від закладу вищої освіти, професорсько-викладацького складу кафедри потребується активна участь в організації навчальної та науково-дослідної діяльності студента не тільки на момент підготовки навчально-методичної документації, але й упродовж усього терміну магістерської підготовки. Перспективу подальших досліджень убачаємо в аналізі досвіду організації та проходження викладацької практики, впровадження дистанційних форм навчання та вивченні інших актуальних проблем підготовки магістрів зі спеціальності «Педагогіка вищої школи».

Список літератури:

1. Атаманчук Ю.М. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів з управління навчальним закладом до інформатизації управлінської діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04; 13.00.06 / Ю.М. Атаманчук. – Умань, 2016. – 43 с.
2. Батечко Н.Г. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади : монографія / Н.Г. Батечко ; за ред. Я.В. Цехмістера. – К.: Едельвейс, 2014. – 708 с.
3. Бондаренко Л. Проблемно-розвивальна методика формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів вищих навчальних закладів / Л. Бондаренко // Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (2-3 грудня 2015 р., м. Суми). – Суми: ВВП «Мрія», 2015. – С. 13-16.
4. Гнезділова К.М. Теоретичні і методичні основи формування корпоративної культури майбутніх викладачів вищої школи в процесі магістерської підготовки : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / К.М. Гнезділова; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 40 с.
5. Кайдалова Л.Г., Щокіна Н.Б. Досвід підготовки магістрів зі спеціальності «Педагогіка вищої школи». 2008. Режим доступу: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-12/08klgphs.pdf>.
6. Княжева І.А. Теоретико-методологічні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури : монографія / І.А. Княжева. – Одеса: Бондаренко М.О., 2014. – 328 с.
7. Кравченко В.М. Теоретичні і методичні засади модернізації професійної підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури: дис. доктора пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / В.М. Кравченко. – Запоріжжя, 2017. – 613 с.
8. Мачинська Н.І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю: [монографія] / Н.І. Мачинська; за ред. докт. пед. наук, проф., член-кор. НАПН України С.О. Сисоєвої. – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – 416 с.
9. Мирончук Н.М. Особливості змісту підготовки магістрів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» («Педагогіка вищої школи») в Україні / Н.М. Мирончук // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. – 2018. № 3. Volume 6. – Р. 99-103.
10. Приходькіна Н.О. Особливості підготовки фахівця за магістерською програмою «Педагогіка вищої школи» у ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України / Н.О. Приходькіна // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 41. – С. 278-284.
11. Прохорова Е.В. Реальное состояние осведомлённости магистрантов в научно-исследовательской деятельности / Е.В. Прохорова // Наука и образование. Вып. 8 / под ред. О.Я. Чебыкина, А.М. Богущ. – Одесса: Пивд. научн. центр НАПН Укр. ун-та, 2011. – С. 134-139.
12. Сисоєва С.О. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури : монографія / С.О. Сисоєва. – К.: Едельвейс, 2014. – 400 с.
13. Супрун М.В. Формування основ професіоналізму майбутнього викладача вищої школи в процесі магістерської підготовки : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / М.В. Супрун; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2012. – 21 с.

Гарань Н.С., Прядко О.А.

Государственное высшее учебное заведение
«Донбасский государственный педагогический университет»

К ПРОБЛЕМЕ ОРГАНИЗАЦИИ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МАГИСТРАНТОВ В УЧРЕЖДЕНИИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В статье рассмотрена актуальная проблема организации научно-исследовательской деятельности в условиях магистратуры. Выяснено, что одной из приоритетных задач высшего образования является подготовка будущих преподавателей к проведению научных исследований в профессиональной деятельности. Определена актуальность исследуемой проблемы в профессиональной подготовке будущих преподавателей, что предполагает творческий поиск оригинальных, нестандартных подходов к решению разнообразных педагогических проблем, связанных с научно-исследовательской работой. Доказано, что предоставление магистрам современных знаний, ознакомление с методологией исследования, а также оптимальное сочетание видов учебной и научно-исследовательской работы повысят качество подготовки будущих преподавателей.

Ключевые слова: учреждения высшего образования, преподаватель, бакалавриат, магистратура, педагогика высшей школы, научно-исследовательская деятельность, магистр.

Garan N.S., Pryadko O.A.

State Higher Educational Establishment
«Donbas State Pedagogical University»

THE PROBLEM OF ORGANIZATION OF RESEARCH ACTIVITY OF UNDERGRADUATES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Summary

The article reflects the actual problem of the organization of research activity in the conditions of magistracy. It was found that one of the priorities of higher education is to prepare future lecturers to conduct research in their professional activities. The urgency of the studied problem in the professional training of future lecturers is determined, which implies a creative search for original, non-standard approaches to solving various pedagogical problems associated with research work. It is proved that the provision of masters of modern knowledge, familiarization with the methodology of research, as well as the optimal combination of types of educational and research work will improve the quality of training of future lecturers.

Keywords: higher education institutions, lecturer, bachelor's, magistracy, higher school pedagogy, research activity, master.